

Giữa vòng xoáy bạo lực Trung Đông: Đừng đổ thêm dầu vào lửa

ISSN: 2734-9195 08:53 25/06/2025

Phật giáo không phủ nhận vai trò của thẩm phán, binh sĩ hay nhà lãnh đạo. Nhưng nhấn mạnh rằng, mọi vai trò đều phải thấm nhuần tâm từ và tuệ giác. Và với những ai chọn con đường xuất thế, bất bạo động trở thành nguyên lực tuyệt đối.

Từ ngày 07/10/2023, thời điểm xảy ra cuộc tấn công của Hamas, khu vực Trung Đông đã liên tục rung động trước các chiến dịch quân sự ngày càng mở rộng của Israel.

Từ việc truy quét Hamas tại Dải Gaza đến những vụ ám sát nhắm vào lãnh đạo Hezbollah ở Lebanon và mới đây là các đòn tấn công công khai vào bên trong lãnh thổ Iran, tất cả cho thấy học thuyết quân sự của Israel đã chuyển mình mạnh mẽ. Nếu trước đây, chiến lược của nước này thiên về “kiểm soát” và “tấn công chính xác”, thì giờ đây, họ đang chọn con đường của “sức mạnh áp đảo”.

Thủ tướng Israel Benjamin Netanyahu tuyên bố: *“Chúng tôi đang thay đổi bộ mặt Trung Đông”*, xem chiến lược này vừa là điều tất yếu, vừa là cuộc cải cách mang tính lịch sử (The New York Times).

Nhưng giữa những liên minh thay đổi và ranh giới chiến tuyến mờ nhạt, các câu hỏi đạo đức cấp thiết buộc phải được đặt ra: *Lời dạy của đức Phật có thể mang lại điều gì trong thời đại chiến tranh leo thang? Đạo Phật có thể cung cấp những nguồn lực gì cho một thế giới đang bị mắc kẹt trong vòng luẩn quẩn của hận thù, bạo lực và sợ hãi?*

Không phải chủ nghĩa hòa bình chính trị

Ảnh: aljazeera.com

Một quan niệm sai lầm thường thấy là đức Phật đã dạy về chủ nghĩa hòa bình như một lập trường chính trị.

Tuy nhiên, theo nhà tâm lý học kiêm thiền sư Vipassana Paul Fleischman, đây là một nhận định thiếu chính xác. Trên thực tế, đức Phật không phủ nhận sự tồn tại của các thiết chế quyền lực, đôi khi có thể bao hàm cả bạo lực. Nhưng trong hệ thống đó, Ngài chủ yếu nhắm đến việc chuyển hóa cá nhân, đặt trọng tâm vào nội tâm và đạo hạnh.

Fleischman viết: *“Con đường (Dhamma) mà đức Phật đề xuất không phải là một ý tưởng, mà là một cách sống dẫn đến sự tự thân chứng ngộ. Mục tiêu của Dhamma là giải phóng người thực hành khỏi sự phụ thuộc vào quyền lực và hệ tư tưởng, không phải bằng cách nổi loạn, mà bằng sự tu dưỡng sâu sắc về bản chất chân thật của chính mình và các hệ quả đạo đức”*. (Barre Center for Buddhist Studies)

Tương tự, Tỳ kheo Bhikkhu Bodhi cho rằng: *“Trong thời chiến, tôi cho rằng khuôn khổ nghiệp báo của đạo Phật có thể lý giải cho việc một người gia nhập quân đội, nếu người ấy tin tưởng chân thành rằng hành động ấy là nhằm ngăn chặn mối đe dọa nguy hiểm và bảo vệ quốc gia, người dân”*. (Inquiring Mind)

Không sát sinh không chỉ là điều răn, mà là thái độ sống

Giới đầu tiên trong Ngũ giới, không sát sinh, không đơn thuần là một điều cấm. Đó là nền tảng để nuôi dưỡng một tâm không hận thù, không si mê.

Từ quan điểm này, bất bạo động không phải là lập trường lý tưởng, mà là một cách nhìn, một phương pháp sống, bắt đầu bằng sự thấu cảm.

Kinh Pháp Cú có câu: *“Tất cả chúng sinh đều sợ hình phạt, đều sợ chết. Hãy lấy mình làm ví dụ, chớ giết và khiến người khác giết”*.

Đạo lý này không phải là viễn vông. Trái lại, đó là con đường thực hành bắt đầu bằng sự kiềm chế, hướng đến trí tuệ. Người tu hành có thể khởi đầu bằng việc tránh làm tổn hại vì giới luật, nhưng dần dà, qua chính niệm và quán chiếu, họ sẽ hóa thân thành lòng từ và tâm bình an, hiện diện trong từng tâm niệm.

Đức Phật không đặt tất cả vào cùng một chuẩn mực

Ngài hiểu rằng mỗi người có vị trí, vai trò, khả năng khác nhau.

Đức Phật từng tiếp xúc với các bậc quân vương nhưng không hề yêu cầu họ từ bỏ ngai vàng hay giải tán quân đội. Trong những lần đối thoại với vua Pasenadi, Ngài không lên án hay ca ngợi bạo lực, mà khuyến khích quán chiếu: *Hành động nào đem lại phúc lạc lâu dài? Động cơ nào điều khiển hành vi của chúng ta?*

Fleischman kể lại, đức Phật từng nêu ra một câu hỏi quan trọng: *“Người có thể hoàn thành nhiệm vụ bảo vệ an ninh và công lý, không vì thù hận kẻ thù, mà vì tình thương với những người cần được bảo vệ, hay không?”*. (Barre Center for Buddhist Studies)

Trả đũa hay tự vệ? Chiến tranh vì hòa bình hay vì thống trị?

Những câu hỏi này trở nên đặc biệt cấp bách khi Israel mở rộng phạm vi can thiệp quân sự, còn Tổng thống Mỹ Donald Trump đang cân nhắc vai trò của Hoa Kỳ trong cuộc xung đột.

Liệu những chiến lược hiện tại thực sự nhằm bảo vệ sinh mạng, hay chỉ là phản ứng từ nỗi ám ảnh của ngày 07/10?

Liệu các cuộc tấn công đó có nhằm tạo dựng hòa bình, hay chỉ củng cố quyền lực?

Đức Phật dạy chúng ta phải soi sáng ý định phía sau mỗi hành động.

Tâm ý (tiếng Phạn: cetana) là hạt giống tạo nghiệp. Một hành động sử dụng sức mạnh, kể cả bạo lực, có thể được xem xét trong ánh sáng nghiệp báo nếu xuất phát từ lòng từ bi.

Một bác sĩ có thể cắt bỏ phần cơ thể để cứu sống.

Một người mẹ có thể giữ chặt con khi bé sắp gây nguy hiểm.

Nhưng ngay cả khi cần thiết, đức Phật vẫn dạy: Bất kỳ hành động nào cũng không nên xuất phát từ tâm sân hận.

Gương của vua A Dục: Trung đạo giữa thực tiễn và đạo lý

Lịch sử Phật giáo từng ghi nhận một trường hợp tiêu biểu: Vua A Dục (Ashoka), trị vì Ấn Độ vài thế kỷ sau thời đức Phật, đã từ bỏ chiến tranh sau một cuộc chinh phạt đẫm máu.

Ông khuyến khích sự khoan dung và tự chế, cấm sát sinh cúng tế, truyền bá chính pháp. Tuy vậy, ông không giải tán quân đội hay bác bỏ quyền lực, mà chọn con đường trung đạo giữa đạo lý và thực tiễn.

Tấm gương của vua A Dục cho thấy: Đạo Phật không đòi hỏi một thế giới lý tưởng, nhưng đưa ra phương tiện, một con đường tu tập, để hành xử một cách tỉnh thức, dù trong vai trò vua chúa hay thường dân.

Quân sự có thể mạnh, nhưng đạo đức có còn...

Một cựu quan chức cấp cao của Israel, ông Nimrod Novik từng cảnh báo: “Người ta tự hỏi liệu thành công quân sự có đi kèm với một tầm nhìn chính trị tỉnh thức hay không” (The New York Times).

Đạo Phật sẽ trả lời rằng: Hòa bình chân chính không thể chỉ dựa vào an ninh hay chiến lược, mà đòi hỏi một điều sâu xa hơn: lòng từ với cả kẻ thù. Dharma không kêu gọi sự thụ động, nhưng yêu cầu chính niệm trong từng quyết định.

Đó không phải là điều ta áp đặt lên người khác, mà là cách ta hiện diện với thế giới này, từ suy nghĩ, lời nói đến hành động.

Cách mạng Phật giáo: Không phải thay đổi biên giới, mà là thay đổi trái tim

Một hành giả Phật giáo chân chính không chờ thế giới trở nên an bình mới khởi tu.

Đối với họ, bất bạo động không phải là chọn phe, mà là tấm gương soi chiếu nội tâm.

Phật giáo không phủ nhận vai trò của thẩm phán, binh sĩ hay nhà lãnh đạo. Nhưng nhấn mạnh rằng, mọi vai trò đều phải thấm nhuần tâm từ và tuệ giác.

Và với những ai chọn con đường xuất thế, bất bạo động trở thành nguyên lực tuyệt đối.

Chúng ta không thể dùng tọa cụ thiền để dùng chiến tranh, nhưng có thể thay đổi môi trường con người, nơi những cuộc chiến nổ ra.

Với tâm ý, ngôn ngữ và hành động, mỗi người có thể trở thành một hạt giống của hòa bình. Và nếu đủ chính niệm, ta sẽ góp phần vào cuộc cách mạng duy nhất có thể kéo dài - cuộc cách mạng bắt đầu từ bên trong, nhưng không dừng lại ở đó.

Tác giả: **Buddhistdoor Global**/Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyên**

Nguồn: buddhistdoor.net